

Kan det betale sig?

Er døgnbehandling en reel løsning – økonomisk såvel som menneskeligt?
En undersøgelse af, hvordan det gik årgang 2007 på Opbygningsgården, sætter tanker i gang.

AF HANNE HOLM HAGE-ALI
& DAVID LINDEN

Økonomi har altid været en væsentlig faktor for arbejdet på rusmiddelområdet, og efter kommunalreformen og den finansielle krise har vi på døgnområdet oplevet, at mange kommuner etablerer deres egen dagbehandling. Færre borgere visiteres til døgnbehandling, og de, der kommer i døgnbehandling, får kortere ophold end tidligere.

Opbygningsgården er et døgnbehandlingstilbud for stofmisbrugere beliggende i Thy med plads til 17 beboere. Vi har mærket konsekvenserne af denne udvikling i form af manglende indtjening, hvilket tvinger os til hele tiden at

arbejde med forandring, effektivisering og begreberne cost benefit og cost efficiency, som på vestjysk hedder: 'Kan det betale sig?'

Set i et samfundsmæssigt perspektiv kan man også spørge, om behandling betaler sig? Da vi i 2011 hørte om en svensk undersøgelse af, hvor store omkostninger der er for samfundet i forbindelse med, at mennesker havner i sociale problemer (se box), brugte vi det som en anledning til at kigge på vores egne resultater. Vi havde en fornemmelse af, at det går mange af de tidligere beboere godt, men vi havde aldrig forsøgt at sætte tal på, hvor mange det drejede sig om. Så vi gik i gang med at undersøge, hvor mange af

de beboere, der var i behandling på Opbygningsgården i 2007, der er blevet selvforsørgende, er kommet ud af kriminalitet og vold og ikke er en økonomisk belastning for samfundet.

I denne artikel vil vi gennemgå undersøgelsen om beboerne fra 2007 samt redegøre for vores behandlingsmodel 'Det Terapeutiske Samfund Phoenix House', og hvordan den på Opbygningsgården er udviklet siden starten i 1991. Desuden vil vi give et bud på, hvad vi tror, det er i behandlingsmodellen, der virker for beboerne.

Hvad er effekten, og hvad skaber en forandring?

Det at vise effekt eller virkning af

DET SATTE OS I GANG: DEN SVENSK E UNDERSØGELSE

To svenske nationaløkonomer og fremtidsforskere, Ingvar Nilsson og Anders Wadeskog, har kortlagt de økonomiske konsekvenser, hvis der ikke bliver grebet tidligt ind i forhold til børn og unge, der er truet af marginalisering. Undersøgelsen er beskrevet i rapporten: 'Det är bättre att stämma i bäcken än i ån. Att värdera de ekonomiska effekterna av tidiga och samordnade insatser kring barn och unga', 2008. Hovedrapport og sammenfatning kan hentes på hhv. www.seeab.se og www.skandia.se/ideer.

en behandling er på ingen måde nemt. Mads Uffe Pedersen og Morten Hesse fra Center for Rusmiddelforskning har defineret behandlingseffekten på denne måde: 'de positive forandringer i klientens stofmisbrug/afhængighed, som med rimelig sandsynlighed kan tilskrives en given social stofmisbrugsbehandling'.

Skulle man pege på en specifik positiv forandring, kunne det eksempelvis være stoffrihed, hvilket for de flestes beboeres vedkommende opnås ret kort tid efter behandlingens begyndelse og for nogles vedkommende fortsætter efter endt behandling. En anden kunne være, at beboeren har reduceret sit misbrug eller er holdt op med at begå eksempelvis kriminalitet. Selvom dette i høj grad er gode og positive forandringer, er det ikke kun det, vi forsøger at påvise her, men snarere, hvad der i behandlingen har bidraget til disse forandringer. Vores spæde ambition er blot et forsøg på at løfte låget på den 'sorte boks', behandling ofte omtales som, og på den måde bidrage til at skabe et billede af, hvad der evt. kan tænkes at virke, i hvert fald på Opbygningsgården.

Hvordan er det gået dem, der var i behandling på Opbygningsgården i 2007?

Opbygningsgården har i efteråret 2012 - ved Caroline Berg-Sørensen og Lasse Mølholm, lavet en evaluering af, hvordan det i dag går de beboere, som var indskrevet i 2007, og som gennemførte minimum 3 måneder af behandlingsprogrammet. Det drejer sig om i alt 33 personer, 29 der gennem-

førte programmet, og 4 der forlod behandlingen før tid. Om to af de 33 ved vi, at de er døde. Gennem Facebook og personlige relationer har vi haft kontakt med 26 personer af de resterende 31. Derudover ved vi, at to er på stoffer, mens vi ikke har oplysninger om de sidste tre.

Vi har således interviewet **83,9%** (26 ud af 31) af de tidligere beboere, og vi har data om misbrugs- eller stoffrihedsstatus for **90,3%** (28 ud af 31) af dem. 16 af de 28 var opioidmisbrugere, 1 var misbruger af hash, og de resterende 11 var blandingsmisbrugere (men ikke af opioider).

11 af de 28 har holdt sig stoffri siden afslutningen af behandlingen (4½-5 år). 4 af de 11 har haft et eller to tilbagefald under en uges varighed. Dette regner vi ikke for reelle tilbagefald, men en del af processen, hvor de pågældende gør sig den erfaring, at stoffer ikke længere er en brugbar løsning for dem, når tilværelsen går dem imod, og at det ikke er muligt for dem blot at bruge stoffer eller ryge hash en gang i mellem.

De resterende har haft et eller flere tilbagefald af mere end en uges varighed. På undersøgelsestidspunktet havde 16 ud af 28 holdt sig stoffri i mere end de sidste 2 år, og 20 af de 28 havde holdt sig stoffri i mere end det sidste år. På selve undersøgelsestidspunktet var 23 ud af 28 stoffri.

Hvis vi ser på, hvordan det går de 23 ud over, at de er stoffri, så er 17 (ca. 3/4) enten i arbejde eller under uddannelse. 10 har fast arbejde som eneste indtægtskilde, og 1 driver en selvstændig virksomhed,

men får også invalidepension. De 6 i uddannelse læser til psykolog, sygeplejerske, ergoterapeut, HF, og 2 til pædagog. Af de resterende 6 har 1 været i arbejde i flere år, men var på interviewtidspunktet på sygedagpenge, 1 stod lige over for at skulle starte i praktik, og 1 var i aktivitet. Det var således kun 3 ud af 23 stoffri, som var på kontanthjælp og uden beskæftigelse.

Økonomisk kriminalitet og vold før og efter behandling på Opbygningsgården

Af de 26 interviewede havde 21 begået økonomisk kriminalitet det sidste år, før de kom i behandling på Opbygningsgården. De har givet et overslag på omfanget af deres økonomiske kriminalitet til samlet at have udgjort ca. 4-7 millioner kroner på et år. Selve beløbet, som de har givet et overslag på, skal selvfølgelig tages med forbehold. Efter behandlingen på Opbygningsgården har kun 5 begået kriminalitet, og inden for det sidste år har kun én af de 26 interviewede begået kriminalitet. De 5, som har begået økonomisk kriminalitet efter behandling, har alle begået kriminaliteten, mens de har været i misbrug igen. Selv om 6 har været i misbrug inden for det sidste år, og 3 stadigvæk er det på interviewtidspunktet, er det altså kun én, der har begået kriminalitet inden for det sidste år. Det kunne således tyde på, at selv de, som ikke er blevet stoffri af behandlingen, har begået væsentligt mindre kriminalitet efter behandlingen.

Ligeledes er der et markant fald i voldsepisoder for de tidligere beboere på Opbygningsgården.

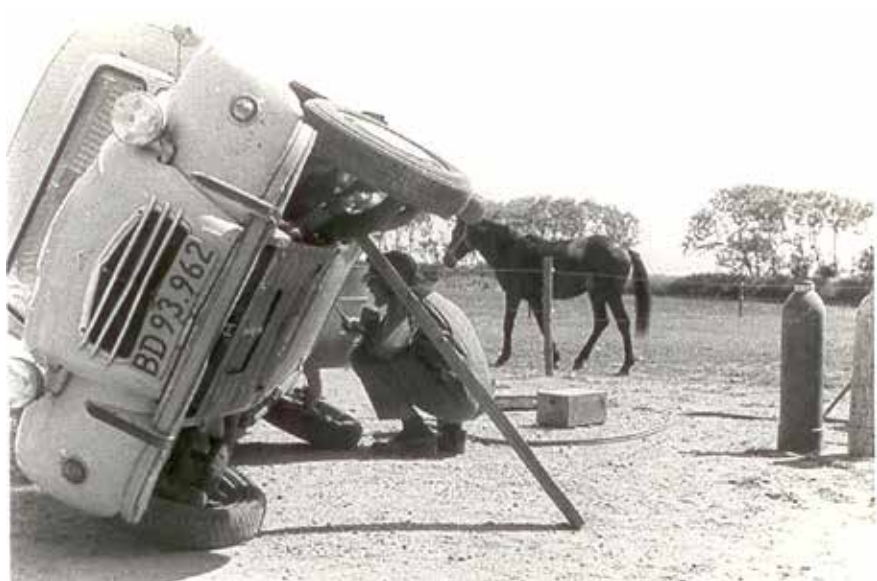
17 af de 26 (ca. 2/3) interviewede havde været involverede i voldelige episoder det sidste år, før de kom i behandling på Opbygningsgården. Efter endt behandling på Opbygningsgården har 8 været involverede i voldelige episoder (over en periode på 4½-5 år), og inden for det sidste år er det kun 3, som har været involverede i voldelige episoder.

Disse resultater ser vi som udtryk for, at der efter endt behandling er sket en positiv forandring for de fleste beboere. I antal er det en lille gruppe mennesker, vi kan udtale os om, men vi mener, at det alligevel understøtter synspunktet om, at behandling gør en forskel og betaler sig, hvilket vi kommer nærmere ind på senere i denne artikel.

Opbygningsgården

Opbygningsgården var oprindeligt et hippiekollektiv, der udsprang af Christiania. Forsøg på at fjerne pushere og hårde stoffer fra Christiania i 1970'erne blev efterfulgt af tilbud til stofafhængige om afgiftning og behandling, i starten i form af ture til fx Sverige, hvor heroinafhængige gennemgik en 'kold tyrker', altså nedtrapning uden medicinsk hjælp, så folk var syge og desperate. Metodeovervejelserne var bl.a., at gik man igennem en 'kold tyrker' med de lidelser, det indebar, så var det nok ikke sandsynligt, at man igen røg på stoffer. Det var et af datidens lidt naive behandlingsdogmer, som ikke desto mindre florerede i mange år.

I 1977 købte to ildsjæle, journalist Kjeld Pries Nielsen og designer Hjørdis Oppedal, en land-

Startvanskeligheder på Opbygningsgården i 70'erne.

ejendom i Thy, der blev starten på Opbygningsgården – det, Keld Pries beskriver i sin bog 'Et behandlingseventyr'. Mange misbrugere frigjorde sig fra misbruget og afhængigheden igennem længerevarende medlemskab af kollektivet. I gennemsnit boede folk et par år på gården.

Fællesskabet havde dengang en stor betydning i behandlingen, og det var måske også det, som de daværende kollektivistere i 1991 faldt for i 'Det Terapeutisk Samfund Phoenix House', en behandlingsmodel, der blev praktiseret på 'Veksthuset' i Oslo. Nordmændene havde importeret modellen fra London uden at tage højde for, at den britiske organisationskultur var mere hierarkisk end i Norden, hvilket også gav problemer, da modellen blev indført på Opbygningsgården via norske medarbejdere.

Det Terapeutiske Samfund - før

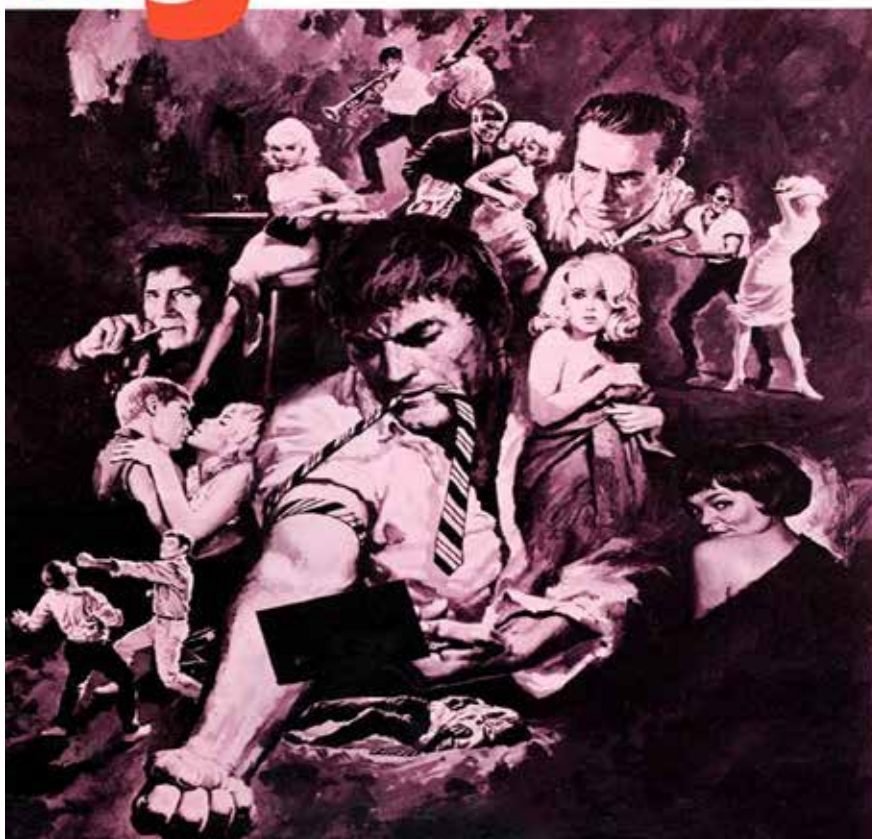
'Det Terapeutiske Samfund Phoenix House' findes i dag i over

26 lande og har rødder tilbage til USA, hvor en Charles Dederich i 1958 begyndte at holde møder for alkoholikere og narkomaner i sit hjem. Dederich var tidligere medlem af AA (Anonyme Alkoholikere, startet i 1935), der bl.a. betragter misbrug som en medfødt og uhelbredelig sygdom og inddrager højere magter i behandlingen – hvilket er de to største forskelle på AA og Det Terapeutiske Samfund, som taler om misbrug som et symptom på sociale og/eller psykologiske problemer. Dederichs tilgang var at lade deltagerne konfrontere hinanden på møderne, kaldet 'The Games', og det lykkedes for deltagerne at holde sig ædru og stoffri. De etablerede i 1958 et kollektiv kaldet 'Synanon', hvor de hjalp hinanden ud af afhængigheden via flere ugentlige møder i 'The Games', hvor konfrontationsniveauet var højt, og hvor der var meget verbal aggressivitet. På det tidspunkt var der ingen professionelle involve-

...visual sound STEREO

ORIGINAL SOUND TRACK RECORDING OF MUSIC FROM
THE MOTION PICTURE

synanon

Cover til soundtracket fra filmen Synanon, USA, 1965.

ret. Beboerne arbejdede 7 dage om ugen på værksteder og med landbrug. Beboerne måtte ikke danne par, de havde ingen privat ejendom, og arbejdet kunne til enhver tid afbrydes for at gå i gruppe/'Games'.

Det blev et stort socialt eksperiment. Projektet var unikt og nyskabende, og det så ud til at kunne levere bemærkelsesværdige gode resultater. Igennem flere år blev

mange tusinde unge stoffrie i behandlingen i et af Synanon-huse. Det lignede en succes, og flere professionelle – især psykologer og terapeuter – begyndte at interessere sig for Synanon: psykiateren Daniel Casriel, grundlæggeren af psykodrama-terapi J.L. Moreno, den humanistiske psykolog Abraham Maslow, kendt for sit arbejde med behovspyramiden, ekspert i klientcenteret terapi Carl Rogers,

psykodramaterapeut og sociolog Lewis Yablonski m.fl.

Problemerne opstod efterhånden, dels fordi deltagerne ikke ønskede at vende tilbage til det omgivende samfund efter endt behandling, og dels fordi Charles Dederich udviklede en meget karismatisk lederstil, så Synanon udviklede sig til en sekt. Det endte i et oprør og et brud med Dederich, og to nye retninger opstod: 'Day Top', som Daniel Casriel stod bag, og 'Phoenix House', som George De Leon stod bag. Georg de Leon er i dag leder af 'Center for Therapeutic Community Research' in New York City, finansieret af The National Institute on Drug Abuse (NIDA). Daniel Casriel skrev senere bogen 'So Far a House - The Story of Synanon'. Daniel Casriel var med til oprette Day Top Village (efterfølger til Synanon) i New York, som klart adskilte sig fra Synanon ved, at målet for beboerne var at blive i stand til at fungere i samfundet igen uden stoffer.

Det Terapeutiske Samfund er i flere bøger grundig beskrevet af Georg de Leon, der ser stofmisbrug som en reaktion på en indre ubalance, der præger personligheden kognitivt, adfærdsmæssigt, emotionelt og socialt. Han taler om 'fællesskabet som metode', den bevidste brug af et fællesskab blandt ligestillede til at frembringe social og psykologisk forandring hos den enkelte. I et terapeutisk samfund er samtlige aktiviteter organiseret med henblik på at skabe indlæring og forandring for den enkelte beboer, og alle beboere fungerer som 'måleinstrumenter' for hinanden i denne proces.

Pionererne inden for Det Terapeutiske Samfund for stofmisbrugere var influeret af tidens trend, som var eksistentiel og humanistisk psykologi. Kollektivet var dog ikke præget af demokrati. Fællesskabet var hierarkisk struktureret, et autoritært miljø med fokus på adfærd. For 20 år siden var behandlingsmodellen på Opbygningsgården også på nogle punkter dogmatisk, rigid og frelst. Den overvejende kompetence for medarbejderne var, at de selv havde været i behandling. Fællesskabet gik forud for individet, og medarbejderne definerede stort set altid beboernes problemstillinger.

Tidligere var det især heroinmisbrugere, der søgte behandling. De havde store fysiske og sociale problemer med sig fra misbruget, var ofte kriminelle og havde haft mange år med misbrug, før de kom i behandling. Behandlingen var præget af tro frem for evidens, og hele retorikken om misbrug var præget af stigmatisering og påvirkning fra NA, fx at man skulle helt ned og nå bunden og vende, før en behandling ville lykkes. Selv i dag er begrebet 'clean time' almindelig tale blandt mange misbrugsbehandlere.

Det Terapeutiske Samfund - nu

Siden 1991, hvor Det Terapeutiske Samfund blev etableret i Thy, er der sket store ændringer i retning af mere demokrati, hvor beboerne i høj grad har medindflydelse på dagligdagen og egen behandlingsproces. De senere års skadesreduktionspolitik, de nye feststoffer og et ændret syn på misbrugere har medført, at de misbrugere,

der søger stoffri døgnbehandling, ikke længere er så stigmatiserede, syge og kriminelle som tidligere. Tværtimod er det i dag ofte unge mennesker med hele eller halve uddannelsesforløb bag sig og/eller arbejdserfaring, men stadig med store stofproblemer. De kan ikke uden hjælp igen bevæge sig ud på arbejdsmarkedet eller fuldføre en uddannelse.

Behandlingsmiljøet skal ruste de unge til den virkelighed, de vil møde på uddannelsesinstitutioner, virksomheder o.l., og derfor er det stive og rigide hierarki afløst af selvstyrende grupper og en mere demokratisk tilgang. Tidligere var det medarbejderne, der definerede beboernes problemstillinger og arbejds punkter. I dag sker det i et samarbejde mellem beboer og medarbejder, hvor beboerens opfattelse af problemet og omfanget af problemet er det afgørende.

Medarbejdergruppen har også forandret sig. I dag ansættes ingen uden en socialfaglig uddannelse, og alle gamle medarbejdere har taget terapeutiske og andre relevante faglige uddannelser. Dette har betydet et stort løft for den enkelte medarbejder, men også for det daglige arbejde, hvor facilitering af behandlingsmodellen udføres med faglig viden kombineret med erfaring i modsætning til tidligere, hvor fagligheden nogle gange kun var baseret på tro og på personlige holdninger og følelser.

De ændringer, vi har foretaget i behandlingen, er sket uden at give slip på struktur, fællesskab og hjælp til selvhjælp. Strukturen er rammen om behandlingen og dermed beboernes dagligdag. Fælles-

skabet er den arena, hvor beboerne øver sig i at danne gode og meningsfulde relationer. Hjælp til selvhjælp er det, der skal gøre beboerne i stand til efter behandling at tage vare på egne behov.

Ud fra en filosofi om, at man som menneske også vokser ved at give, hjælper og vejleder de ældre beboere nyankomne, så lidt hierarki er der tilbage.

Vi arbejder også fortsat med gruppemøder – 'Encountergrupper' – hvor vi ikke forsøger at dæmpe de konflikter, der måtte være. Tværtimod forsøger gruppelederne at få deltagerne til at stå ved sig selv, stå ved egne følelser og holdninger samt udvise forståelse for andres synspunkter. Førhen gik bølgerne højt i disse grupper, og der var kun lidt plads til den enkeltes stille eftertanke. I dag er der mere fokus på den enkelte og det, som denne ønsker at tage op i plenum, end der er tale om konfrontationer med de andre.

Behandlingsmodellens større rummelighed ses også ved, at så længe et par deltager i behandlingen på lige fod med de andre beboere, accepteres pardannelse, og misbrug fører heller ikke nødvendigvis til udskrivning. Et enkelt tilbagefald kan måske være den øjenåbner, der får beboeren til at forstå, hvilke kræfter der er på spil, og hvad der skal til for at leve et stoffrit liv.

I begyndelsen af 1990'erne var det normalt at få bevilget 1 års behandling. Beboerne ankom så at sige direkte fra gaden, og for nogles vedkommende anede de knap, hvor de var havnet. I dag er bevillingen typisk mellem 3 og 6

Opbygningsgården 2013.

måneder, og kommunerne bruger meget tid på udredning og i nogle tilfælde forbehandling. Det betyder, at beboerne i dag generelt er mere motiverede og selekterede, når de ankommer til døgnbehandling. Endvidere er der blevet mere fokus på tiden efter behandlingen, hvor der nu er tilbud om halvvejs-huse, ambulans efterbehandling og hjælp til at etablere sig.

I begyndelsen af 1990'erne talte man om at være færdigbehandlet. I dag tænker vi, at et sådant begreb ikke eksisterer.

Behandling

Hver gang en ny beboer ankommer til Opbygningsgården, oplever vi en ny grund til at have været i stofmisbrug, en ny grund til at ønske sig ud af misbruget og et sæt nye personlige problematikker. Vi diagnosticerer ikke og forklarer ikke. I stedet forsøger vi at have et miljø og en struktur, så beboerne selv bliver opmærksomme på de

problemer, de har, og de kompetencer, de skal bruge for at give slip på misbruget.

For at få et overblik i processen hen imod et stoffrit liv arbejder vi ud fra, at der i denne proces er flere stadier. De første stadier er præget af benægtelse og ringe indsigt i egen problematik. I de næste stadier kommer en større grad af indsigt i problemerne samt en begyndende bevidsthed om eget ansvar. De sidste stadier beskriver den proces, som normalt foregår i behandling. På hjemmesiden www.opbygningsgaarden.dk kan man læse mere om disse faser, som er inspireret af Georg De Leons artikel: *A Stage Paradigm* fra 1996.

Før og efter behandling

Det er vores oplevelse, at de, der har været gennem et behandlingsforløb på Opbygningsgården, har en oplevelse af et liv før og efter behandlingen. To tidligere beboere udtrykker det således:

'Gården har kort sagt betydet alt for mig. Mit liv kan deles op i 2 afdelinger, et før og et efter. Før Gården drejede mit liv sig kun om en ting, nemlig stofferne. Efter Gården drejer mit liv sig stort set om alt andet, nemlig uddannelse, børn, kæreste, venner, musik osv. osv. Det, jeg har fået og taget med mig fra Opbygningsgården, er meget kort sagt: livet. Livet på godt og ondt, men nu mest på godt. Uden Opbygningsgården, de ansatte og det fællesskab, der residerer der, ville jeg højst sandsynlig være død. I stedet kan jeg nu snart fejre 4 års stoffrihed og se frem til en uddannelse, der afsluttes i 2012.'

'I sommers ankom jeg på Opbygningsgården. D. 11. juli 2011 for at være præcis. Efter at have været i misbrug i 15 år. Jeg var misbruger helt ind til benet, mine tanker, mit liv, alt handlede om at blive påvirket, og jeg ville ikke mere. Jeg var deroppe i 5 måneder og lærte at se ind i mig selv og mærke mig selv, så godt som mit skadede liv nu tillod mig. Jeg var meget ustabil i min proces, svingede frem og tilbage. I dag over 9 måneder efter er jeg stadig ikke faldet tilbage i mit gamle, usunde mønster. Det er en daglig kamp, men jeg ved, hvad vej jeg vil, og hvor jeg vil hen. Jeg har i dag aftalt praktikplads som sælger med T., en bilforhandler. 8 ugers praktik med efterfølgende mulighed for fastansættelse. Jeg skal starte på mandag. Jeg kan ikke sætte ord på, hvor glad jeg er. Sidder og græder nu, imens jeg skriver dette. Kan slet ikke selv forstå den udvikling, og for et år siden havde jeg aldrig nogensinde troet på, at jeg ville komme ud af mit misbrug. Jeg kunne ikke have klareret det alene, tak til Gården, personalet, men først og fremmest fællesskabet, jeg var en del af deroppe.'

Disse citater peger i retning af, at noget virker. Der er en effekt, en forandring, et forløb, som tager sin begyndelse på Opbygningsgården og fortsætter efterfølgende. George De Leon, som har arbejdet med Det Terapeutiske Samfund i en menneskealder, udtrykker det således: 'Folk bliver stoffrie i behandlingen, men det er kun et forstadie til at lære at leve et stoffrit liv'. Det Terapeutiske Samfund er ikke bare behandling, ikke en kur, men en transformation – altså en forandring, om man vil. Men hvad kan dette tilskrives?

Vores egen undersøgelse peger på, at effekten - i denne kontekst stoffrihed, arbejde, uddannelse, reduceret kriminalitet m.m. - for en stor del af de tidligere beboeres vedkommende er ganske god, men den fortæller ikke i tilstrækkeligt omfang om den forandring, der evt. måtte have fundet sted, mens de var i behandling - og om det overhovedet kan tilskrives denne.

Undervejs i behandlingen arbejder beboerne med at forholde sig anderledes til sig selv, og det er måske en nødvendig forudsætning for at få udbytte af behandlingen. Det er nødvendigt for den enkelte at træffe et valg om, at behandling er nødvendig og dermed ønskelig. Men hvad, der får misbrugeren til at træffe dette valg, er i vores optik mindre væsentligt, fordi dette blot er et skridt på vejen og en naturlig del af den udvikling, der over tid kan tænkes at skabe en forandring. Det, at man som menneske har et valg og et ansvar, ikke bare i forhold til at bruge stoffer, men også i forhold til andre mennesker, at man kan kontrollere sin adfærd, sine

Istandsættelse af Opbygningsgården engang i 80'erne.

følelser og reaktioner på samme, er et vigtigt aspekt i behandlingen. Mange af vore beboeres sociale historier bærer præg af omsorgssvigt, misbrug og overgreb både verbalt og fysisk samt voldsomme følelsesmæssige oplevelser. Det indebærer ofte, at bestemte handlingsstrategier bliver nødvendige for at kunne rumme eller bære det ubærlige. Erfaringen viser, at en af disse strategier er at lægge ansvaret for de valg, man træffer, fra sig og være i kamp med omgivelserne. En tidligere beboer udtrykker det således:

'Døgnbehandlingen har for evigt ødelagt min evne til at sige 'fuck det lort', fordi ansvaret ligger på mig, det handler ikke om nogen andre, der gør noget mod mig, og at det derfor er i orden, at jeg går ud og laver et eller andet, sådan har det ellers altid været... .. de er alle sammen imod mig,

det er mod mig, de gør det, ik' også, ja, men det er mig, der træffer valget!'

'Det kan godt være, det ikke er din skyld, men det er dit ansvar at gøre noget andet nu, og det vil vi gerne hjælpe dig med.'

Ovenstående er en grundbetragtning på Opbygningsgården og med til at ansvarliggøre den enkelte beboer, som i høj grad må forholde sig til dette under sin behandling. Det er selvsagt en kæmpe opgave at pålægge den enkelte fra dag et, hvorfor selve behandlingen også er inddelt i 3 faser, hvor den første del hovedsagelig drejer sig om at finde sig til rette i et anderledes miljø og beslutte sig for, at Opbygningsgården er det rigtige sted. At blive tryk og have tid til, at der kan opbygges tillid til de andre, både medarbejdere og beboere.

Når vi ser på de tilbagemeldinger, vi har fået i forbindelse med undersøgelsen af beboerne i 2007, peger næsten alle samstemmende på, at det var væsentligt for dem at opleve, at de selv blev tillagt et ansvar. Et af de spørgsmål, vi stillede, var: *Er der noget, som du vil fremhæve fra dit program på Opbygningsgården eller efter, som har været af afgørende betydning for dit liv?* En af beboerne giver følgende svar. *'Fællesskabet har virket... .. redskaberne og rammerne, der blev sat, at der blev stillet krav, og at jeg fik ansvar, det var ikke sket før i mit liv'*. En anden peger på, at det, der havde betydning var *'fællesskabet, den individuelle terapi og at sidde i administrationen (en ansvarsposition), at være ansvarlig, jeg blev voksen'*.

Ansvarspositionerne og den daglige struktur er grundlaget for beboerne. Ud over de rent terapeutiske rammer, encountergrupperne, den individuelle terapi, seminarerne og samtalerne er der en struktureret hverdag, hvor beboerne selv er ansvarlige for indkøb, tilrettelæggelse af menu, rengøring på eget værelse og fællesarealer samt ansvarlige for, at der er morgenmad, frokost og aftensmad til tiden. Sammen med medarbejderne planlægger de ture ud af huset, biograf, bowling osv. I den kontekst bliver den adfærd, man har, og den ansvarlighed - eller mangel på samme - man udviser, tydeligere både for en selv og for dem, man bor og lever sammen med. De konflikter, der uvægerligt opstår undervejs, er med til at skabe grundlaget for det, vi til stadighed arbejder med: at sætte ord og begreber på indre følel-

sesmæssige tilstande samt kommunikere disse på en for en selv og andre hensigtsmæssig måde. Encountergrupperne er et af de fora, hvor beboerne kan øve sig i at kommunikere og lære at stå ved sig selv.

Det, der virker, og som kan tænkes at bidrage til en forandring, er ikke, at terapeuten er helt fantastisk til sit arbejde, men snarere, at gruppen, altså fællesskabet, bidrager med løsninger, der tages alvorligt af de involverede. En tidligere beboer fortæller, at *'nu havde de set mig sådan, med alle de der ting, ik' også, det der med, at man tør vise, at man er sårbar, og jeg er et følsomt menneske, som kan blive ked af det og vred... .. det var også i orden'*. At have en oplevelse af at blive rummet, at der er plads til at være både vred og ked af det, kan være medvirkende til en bevidstgørelse af, hvordan det er muligt at gøre noget andet end at tage stoffer, være voldelig eller lukke sig inde i sig selv. Samme tidligere beboer fortæller endvidere, at *'følelser er jo på den måde ikke rationelle, de kommer bare, men det der med at håndtere det, det med at stå det igennem, og det med at være i det, ikke flygte fra det, du ved... .. det lærte jeg i døgnbehandlingen... .. at identificere mine følelser, at stå ved dem og erkende, at jeg er en lille følsom dreng, der ikke har fået det, han har haft behov for, og det bal er forbi, jeg får det aldrig, det eneste jeg kan gøre, det er at tage den her knægt i hånden og sige, at jeg skal nok passe på dig, og det er kun mig, der kan gøre det'*.

'Kun du kan gøre det, men du kan ikke gøre det alene', lyder et ordsprog i Det Terapeutiske

Samfund. Det peger hen imod en anden læresætning, der siger, at *'hver gang jeg hjælper dig med at foretage en ændring, styrker jeg den ændring i mig selv'*. Hjælp til selvhjælp via fælleshjælp bliver her helt centralt. Ligeegyldigt hvor meget rådgivning, individuel terapi og vejledning vi som medarbejdere giver, er det i sidste ende den enkelte, der skal gøre noget andet. Det er vores oplevelse, at der, hvor den væsentligste ændring eller motivation til forandring finder sted, er i samspillet med ligesindede. Det er ved at placere beboeren i positive sociale roller, specielt sammen med andre, der har samme problematikker, at den enkelte begynder at se sin egen problematiske adfærd og forstå den. Det er vores oplevelse, at dette frembyder en mulighed for forandring, fordi man i korte træk er styret af det, man ikke er bevidst om. 1 til 1 rådgivning/samtale virker ikke på samme måde, ligeegyldigt hvor dygtig rådgiveren, terapeuten, socialarbejderen eller pædagogen er. Der er 168 timer i en uge, hvor beboerne lever med hinanden, ser hinanden, rådgiver hinanden og konfronterer hinanden. Den dynamik og synergi, der kommer frem i fællesskabet, er, som vi ser det, en af de væsentligste årsager til forandring, ikke bare i forhold til at holde sig stof-fri, som er relativt simpelt, mens man er i behandling, men mere i forhold til en fundamental ændring i tankegang, adfærd og forståelse af sig selv og andre. Dagligdagen på Opbygningsgården afspejler det omgivende samfunds krav, normer og værdier, men til

forskel fra samfundets ofte hektiske dagligdag er beboerne her i en tryk ramme, hvor det er muligt at udforske, udvikle og implementere de sociale, erhvervsmæssige og følelsesmæssige kompetencer, man kan have brug for at opnå eller genvinde. Der er plads til at indrette behandlingsforløbet, så det passer til den enkelte samtidig med, at der er et fælles mål, en fælles forståelsesramme i et trygt miljø, hvor udvikling og forandring er i fokus. Denne sammenhæng er meget vigtig, hvis man skal gøre sig håb om at leve et relativt godt og positivt liv uden kriminalitet, vold og misbrug af stoffer som løsning på sine problemer, og vi mener at kunne se, at det skaber positive forandringer for dem, der har modtaget behandlingen. Om denne forandring ville finde sted uanset behandlingen er det i sagens natur svært at svare på. Men under alle omstændigheder er det gamle dogme om 'én gang junkie, altid junkie' i vores optik for altid skudt i sænk. Et stoffrit liv er muligt, forandring er mulig, og måske vigtigst af alt: En oplevelse af, at livet er meningsfuldt, er mulig.

Årgang 2013

I dag er behandlingstiden i gennemsnit ca. 4 måneder mod ca. 7 måneder i 2007. Beboerne får i dag mere medicin og har ofte en psykiatrisk diagnose. Hvad det betyder for resultatet af døgnbehandlingen kan vi endnu ikke udtale os om. Vi har besluttet at fortsætte med at undersøge, hvad der er sket 5 år efter endt behandling med de beboere, som var i behandling i 2008.

Den kortere behandlingstid giver os stadig mange udfordringer, men det ser ud til, at beboerne er i stand til at tilegne sig modellen på kort tid og arbejde meningsfyldt med de problematikker, de har med sig. Vi har stadig fokus på ikke at give slip på de vigtigste elementer i Det Terapeutiske Samfund, nemlig struktur, fællesskab og hjælp til selvhjælp, hvor vi ikke diagnosticerer og ikke forklarer, men arbejder terapeutisk ud fra en eksistentiel, humanistisk tilgang. Vi vil varmt anbefale at læse Simon du Plocks artikel i STOF nr. 3, 2004, om 'Afhængighed af afhængigheden'. – Hans beskrivelse af, hvordan man kan tænke misbrug og behandling, vakte stor genklang hos os.

Dette var et lille kik ind i vores hverdag og en kort gennemgang af vores undersøgelse af årgang 2007, der peger på, at det er en god investering at sende folk i døgnbehandling: Her opøver man de kompetencer, man skal bruge for at forblive stoffri. Det er jo som bekendt ikke den store kunst at stoppe med at tage stoffer - kunsten er at forblive stoffri, og jo flere det lykkes for, jo større vil samfundsnymten være. Og ja, så kan det betale sig.

Vi håber, at andre på døgnbehandlingsområdet kan blive inspireret til lignende undersøgelser og til at få sat ord på, hvad der virker i døgnbehandling. ■

LITTERATUR

- Kjeld Pries Nielsen: *Opbyggerliv - et behandlings-eventyr*. Gyldendal. 1989.
Martin Kooyman, Swets & Zeitlinger: *The Therapeutic Community for Addicts*. Amsterdam. 1993.
Daniel Casriel: *So Far a House - The Story of Synanon*. 1963.

- Verle Soyez & Eric Broekaert: *Therapeutic Communities*. Journal of Humanistic Psychology. 2005.
Georg De Leon: *A Stage Paradigm*. Substance Abuse. Vol 17 (1). 1996.
Georg De Leon: *Det Terapeutiske Samfund*. Universitetsforlaget. Oslo. 2003.
Wilfred R. Bion: *Erfaringer i grupper*. Hans Reitzels forlag. København. 1993.
Irvin D. Yalom: *Tèrapiens essens*. Hans Reitzels forlag. København. 2003.
Geert Hofstede: *Culture's Consequences: International Differences in Work-related Values*. Administrative Science Quarterly. Cornell University. 1983.
Mads Uffe Pedersen & Morten Hesse: *Effekten af den sociale misbrugsbehandling*. Center for Rusmidelforskning. Aarhus Universitet. 2012.
Simon du Plock: *Afhængighed af afhængigheden*. STOF nr. 3. 2004.
<http://www.opbygningssaarden.dk/beretninger.html>